

כאן ויקבר אתו, ולא כתוב מי הוא, אלא ודאי מקום זה ידוע הוא לחברים. ולכן באותו הר לא שלט עליו - רק משה לבדו, והוא נקבר שם. ובשביל להודיע לכל הדורות האחרים של העולם שאותם מתי מדבר יקומו, אותו הרועה שלהם השרה בתוכם, להיות כלם בהתעוררות העמידה לעולם הבא.

ואם תאמר, אם כך שאותו מדבר הוא תקף וכח הצד האחר, איך צוה הקדוש ברוך הוא על אותו שעיר לשלחו להר אחר שנקרא עזאזל? הנה להם לשלחו לאותו הר שהלכו בו ישראל במדבר. אלא, כיון שהרי הלכו בו ישראל ארבעים שנים, הרי נשבר תקפו. ותקפו התחזק במקום שלא עבר בו איש שם לעולמים, ובאותו הר הרי הנה דיורם של ישראל שם ארבעים שנים.

אבר בשעיר הזה, אותו מקום הוא סלע חזק עליון, ותחת עמק אותו סלע, שאיש לא (אינו יכול להכנס לשם) נכנס שם, הוא שולט יותר לאכל טרפו, כדי שיעבר מעל ישראל ולא ימצא להם מקטרג עליהם בישוב.

ש'טמונ של סוד האמונה תוך מרבו הנקדה של כל (העולם) הארץ הקדושה בבית קדש הקדשים. ואף על גב שעכשו אינו בקיום, בזכותו נזון כל העולם, ומזון וספוק יוצאים משם לכל בכל מקום של צד הישוב. ולכן, אף על גב שישאל עכשו מחוץ לארץ הקדושה, עם כל זה, מכח וזכות הארץ נמצא מזון וספוק לכל העולם. ועל זה כתוב (דברים ח) וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך. על הארץ

מאן איהו. אוף הקא ויקבור אותו, ולא כתיב מאן איהו, אלא ודאי האי אתר ידיעא איהו לגבי חברי'א. ועל דא, בההוא טורא לא שליט עליה, בר משה בלחודו, ואיהו אתקבר תמן. ובגין למנדע לכל דרין אתרנין דעלמא, דאינון מתי מדבר יקומו, ההוא רעיא דלהון אשרי ליה בגווייהו, למיהוי כלהו באתערוותא דקיומא לעלמא דאתי.

ואי תימא, אי הכי דההוא מדברא איהו תקפא דסטרא אתרא, היך פקיד קדשא בריך הוא, על ההוא שעיר, לשדרא ליה לטורא אתרא, דאקרי עזאזל, הנה לון (דף קנ"ז ע"ב) לשדרא ליה לההוא טורא דאזלי ישראל במדברא ביה. אלא, כיון דהא אזלו ביה ישראל ארבעין שנין, הא אתבר תקפיה. ותקפיה אתתקף באתר דלא עבר ביה גבר תמן לעלמין, ובבההוא טורא, הא הנה דייוריהון דישראל תמן ארבעין שנין.

אבר בהאי שעיר, ההוא אתר איהו טנרא תקיפא עלאה, ותחות עמקא דההוא טנרא, דבר נש לא (ס"א לא יכול למיעל תמן) עייל תמן איהו שליט יתיר למיכל טרפיה, בגין דיתעבר מעלייהו דישראל, ולא ישתפח בהו מקטרגא עלייהו בישובא.

שור'טנותיה דרזא דמהימנותא, גו אמצעיתא דנקודה דכל (עלמא) ארעא קדישא, בבי קדש הקדשים. ואף על גב דהשתא לאו איהו בקיומא, בזכותיה כל עלמא אתון, ומזונא וספוקא מתמן נפקא לכלא, בכל אתר סטרא דישובא. ובגין כך, אף על גב דישראל השתא לבר מארעא קדישא, עם כל דא מחילא וזכותא דארעא, אשתכח מזונא וספוקא לכל עלמא. ועל דא כתיב (דברים ח) וברכת את ה' אלהיך על הארץ

וְעַל דָּא כְּתִיב (דברים ח) וּבֵרַכְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ